Veertig jaar na „veertig"

MS In de vroege ochtend van 10 mei 1940 werd Nederland op ruwe wijze wakker geschud uit de schone droom die regering en volk zich in zorgeloos optimisme hadden veroorloofd te midden van een wereld die toch al veel eerder had ervaren hoe de doelstellingen van de pas twintig jaar tevoren opgerichte Volkenbond — bevorderen van de internationale samenwerking en verzekeren van vrede en veiligheid onder de volken — door niets ontziende, op macht beluste overweldigers naar de schroothoop waren verwezen. Het betekende het rampzalige echec van het Nederlandse utopisme, dat een moeiteloze herhaling van de in de Eerste Wereldoorlog zo profijtelijk gebleken neutraliteit welhaast als een historische vanzelfsprekendheid had beschouwd en dat in die struisvogelpolitiek steeds krachtig was gesteund door pseudo-wereldverbeteraars die meenden dat een rechtvaardige ordening van de menselijke samenleving het beste kon worden bevorderd indien aan het beveiligen daarvan zelfs „geen man en geen cent" werd besteed. Met die verbijsterende gebeurtenissen, die zich afspeelden in wat de betrokkenen zich steeds zullen blijven herinneren als „de meidagen van veertig", werd de gepeperde rekening gepresenteerd aan een natie die zonder protest had toegelaten dat haar veiligheid lichtvaardig in de waagschaal werd gesteld, haar verdedigingsstelsel verwaarloosd, haar krijgsmacht verguisd, haar militieplicht tot een farce gemaakt door het fêteren van dienstweigeraars en haar verdedigingsbereidheid geminimaliseerd. Spijtig genoeg waren het níét de ware verantwoordelijken die de rekening betaalden, in eerste instantie was het juist de uitgeholde krijgsmacht die ervoor opdraaide: met verouderde middelen en dito tactieken, onvoldoende geoefend en met een over het algemeen twijfelachtig moreel trad zij aan voor de ongelijke strijd en betaalde het gelag met bloed en mensenlevens.

Het is eigenlijk beschamend, hoe daarna een bijna ongebreideld chauvinisme zich kon gaan ontplooien, gepaard aan een heldencultus die welis-waar volkomen terecht de nagedachtenis eerde van hen die het offer van hun leven hadden gebracht maar die ontegenzeglijk voor een belangrijk deel voortvloeide uit de behoefte een zelfvoldane nationale trots te stellen in de plaats van wat na eerlijke evaluatie zich had behoren te manifesteren als een onverholen nationaal schuldbesef. Liever dan zich te schamen over de deplorabele toestand waarin men 's lands defensie had doen geraken, beroemde men zich op de geweldige prestaties die het kleine Nederland dan toch maar had geleverd tegen een onvoorstelbare overmacht op punten waar de agressor zijn hoofdinspanning erop had gericht de heldenmoed van de op voorhand zozeer onderschatte Nederlanders met de ene stormloop na de andere te breken. In die gedachtengang paste uiteraard ook het beeld van de bondgenoten die de vruchten hadden kunnen plukken van de door ons bevochten tijdwinst maar die nalatig waren gebleven in het zenden van vliegtuigen en versterkingen die ons een beslissende overwinning hadden kunnen garanderen.

Helaas heeft de Nederlandse geschiedschrijving — of wat daarvoor moest doorgaan — veel bijgedragen tot het opschroeven van dat chauvinisme en die onechte nationale trots waardoor schuld en schaamte werden gemaskeerd. Dat valt te betreuren, want dientengevolge heeft bij velen de mening post gevat dat de aangeboren heldenmoed van de doorsnee Nederlander een alleszins adequate vervulling van zijn defensieve taken zal verzekeren, ook al is de hem ter beschikking gestelde uitrusting en bewapening kwalitatief en kwantitatief ver beneden peil; menigeen heeft uit „veertig" niet de lessen geleerd die bij grondige analyse voor het opscheppen liggen, maar heeft daarentegen uit de juichende beschrijvingen van enthousiaste historievertekenaars kunnen afleiden dat er naar hartelust mag worden gesnoeid en gesneden tot op het bot van de nationale defensie en dat de landsverdedigers in tijd van vrede mogen tekort schieten in moreel, discipline, geoefendheid en bewapening

maar dat zij desondanks in oorlogstijd „gewoon" doen wat het lieve vaderland van hen mag verwachten.

Het is vooral daarom, dat dit nummer van de Militaire Spectator de lezer nog eens wil bepalen bij hetgeen in '40 gebeurde. Daarbij moet worden bedacht dat de lezer van thans slechts bij hoge uitzondering zal blijken te behoren tot de generatie die tóén de vuurdoop moest ondergaan; de huidige generatie heeft het tot dusverre meestal moeten hebben van verhalen uit de tweede hand, én van het vervormde beeld dat hen werd voorgehouden door kritiekloze schrijvers. In het nu voorliggende nummer wordt een aanzet gegeven tot een objectivering van wat zich in de meidagen van 1940 heeft afgespeeld. Het laat zich begrijpen dat het niet mogelijk is in zó kort bestek te komen tot een volledige herwaardering van de relevante geschiedschrijving, hoogstens kan een kapstok worden aangereikt waaraan kan worden gehangen hetgeen na kritisch onderzoek als juist mag worden aanvaard, ontdaan van alle apologetische opsmuk.

Het streven naar objectivering van het overtrokken relaas zoals dat tot nu toe opgeld deed, heeft ertoe geleid dat de bijdragen in dit nummer voor het merendeel de signatuur dragen van hen die in de hedendaagse krijgsmacht zijn belast met de militaire geschiedschrijving. Een uitzondering op die regel vormt het verslag van de strijd in een sector die als het ware geknipt was voor de mythevorming van de onverzettelijke Nederlandse leeuw op de dijk als zinnebeeld van de nationale onverzaagdheid in de strijd tot het uiterste; dat verslag is — zeker niet in de laatste plaats door de afstandelijke opstelling van de bejaarde schrijver die, uit eigen ervaring puttende, toch een opmerkelijke soberheid wist te betrachten — een waardig pendant van de artikelen van de hand der vorengenoemde historici.

Men kan zich afvragen in hoeverre het Nederlandse volk iets heeft geleerd in de veertig jaren die sinds de schokkende gebeurtenissen van mei 1940 zijn verstreken. Het heeft er maar al te vaak de schijn van dat de zelfvoldane gezapigheid uit de toen zo abrupt afgebroken aanloopperiode opnieuw gemeengoed is bij velen die ook thans weer menen dat de beste waarborg voor een duurzame vrede kan worden verkregen door af te zien van elke reële mogelijkheid tot het geven van tegenweer. Het lijkt erop dat zij die de NAVO de rug willen toekeren de geschiedenis willen ontkennen die bewees dat zelfstandig handhaven van een neutrale positie in de complexe wereld van de twintigste eeuw niet meer mogelijk is. Het is daarom goed die geschiedenis níét klakkeloos te lezen zoals zij ons vertekend wordt gepresenteerd. Wie de juiste lessen wenst te leren en de juiste argumenten wil hanteren, die zij zich bewust van het onweerlegbare feit dat ook de schoonst-gekleurde verhalen de éígen schuld aan het Rampjaar 1672 niet kunnen verdoezelen, evenmin als de éígen verantwoordelijkheid voor het Rampjaar 1940 met de daarop volgende vernederingen.

☆

Veertig jaar na '40. Opnieuw de krijgsmacht in het verdomboekje; opnieuw de bruikbaarheid van onze landsverdediging aan twijfel onderhevig. Er is niets nieuws onder de zon. En de geschiedenis herhaalt zich. Maar het zou getuigen van evenveel zorgeloos optimisme als waarvan in de aanhef van dit editoriaal werd gesproken, als Nederland óók voor wat de bevrijding betreft weer zou willen gokken op het obligate repeteermechanisme dat de historie wordt toegedicht: de winst van deze veertig jaren is dat het bondgenootschappelijke overleg, de coördinatie, de samenwerking, er nu al wél zijn. Het is essentieel zich die winst onder geen beding te laten ontglippen.

KONINKLIJKE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP

Op maandag **12 mei a.s.** houdt de vereniging een bijeenkomst in de grote vergaderzaal van de Marinestaf, Koningin Marialaan 17, Den Haag, waar kolonel der mariniers A. G. C. Kok en kapitein-luitenant ter zee W. C. Mabesoone een inleiding zullen houden over

De invloed van de veranderde energiesituatie op maritieme mogelijkheden

De bijeenkomt, waarvoor de leden en verdere belangstellenden worden uitgenodigd, begint om 20 uur.